

Dr hab. inż. arch. Monika Ewa Adamska, prof. PO
Wydział Budownictwa i Architektury
Politechnika Opolska
ul. Katowicka 48, 45-061 Opole
mo.adamska@po.edu.pl

Opole, 31.05.2024

Wyłączenie jawności w zakresie danych osobowych
oraz ochrony prywatności osoby fizycznej na
podstawie art. 5 ust. 2 z ustawy 6 września 2021 r.
o dostępie do informacji publicznej (tj. Dz.U. z 2016r. poz. 1764).
Wyłączenia dokonała Aleksandra Dominik

[E]

**„Znaczenie architektury terenów nadrzecznych dla współczesnych
miast w kontekście paradygmatu zrównoważonego rozwoju.
Optymalizacja strategii projektowych”**

AUTOR: Mgr inż. arch. Monika Jaszek

Promotor: Dr hab. inż. arch. Beata Majerska-Pałubicka, prof. PŚ

Dyscyplina naukowa: architektura i urbanistyka

Jednostka: Wydział Architektury Politechniki Śląskiej

1. PODSTAWA OPRACOWANIA

- 1a. Pismo Przewodniczącego Rady Dyscypliny Architektura i Urbanistyka dr hab. inż. arch. Krzysztofa Rostańskiego, prof. PŚ nr RD.AiU.512.1.2024 z dnia 22.03.2024 r., na podstawie uchwały 8/2024 Rady Dyscypliny Architektura i Urbanistyka Wydziału Architektury Politechniki Śląskiej z dnia 18.03.2024 roku;
- 1b. Umowa o dzieło UMC/1527/2024 na wykonanie recenzji (stopień doktora) zawarta w dniu 03.04.2024;
- 1c. Rozprawa doktorska w jednym woluminie;
- 1d. Ustawa z dnia 20 lipca 2018 r. *Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce* (Dz. U. 2020r. poz. 85 z późn. zm.).

2. CHARAKTERYSTYKA FORMALNA ROZPRAWY

Szeroko ujęta problematyka rozprawy dotyczy rozwiązań architektoniczno-urbanistycznych obszarów nadrzecznych współczesnych miast oraz ich roli i znaczenia dla ośrodków miejskich w kontekście zrównoważonego rozwoju.

Przedłożona do recenzji rozprawa doktorska jest obszernym opracowaniem liczącym 312 stron. Dysertacja składa się z czterech głównych rozdziałów. Rozprawę zamyka bibliografia ze spisem pozycji literaturowych, stron internetowych, rycin, tabel, słownikiem pojęć oraz streszczeniami w języku polskim i angielskim. Datowanie rozprawy: Gliwice 2024.

Praca zawiera 189 ilustracji, w tym wyróżniające się graficznie autorskie schematy i infografiki, fotografie autorskie i źródłowe, materiały projektowe i planistyczne. Stanowią one istotną część pracy i prowadzonych badań ogólnych i szczegółowych. Praca zawiera ponadto 65 tabel z tekstami i ideogramami.

Rozprawa ma 606 przypisów dolnych i odwołuje się do 142 pozycji literaturowych oraz 107 stron internetowych.

W rozdziale I „Wprowadzenie” Autorka określa przedmiot badań, formułuje cele i hipotezę pracy, stawia pytania badawcze (podstawowe i pomocnicze), określa zakres badań, przedstawia strukturę pracy i opis przyjętej metodologii badań oraz uzasadnia wybór tematu wraz z analizą stanu badań.

Rozdział II „Badania ogólne” dzieli się na osiem podrozdziałów. Rozdział obejmuje problematykę relacji miasta i rzeki w kontekście historycznym i współczesnym, obszarów nadrzecznych w ujęciu przyrodniczym i kulturowym, rozwiązań architektoniczno-urbanistycznych obszarów nadrzecznych i ich znaczenia, zagrożeń lokalnych i globalnych dla nadrzecznych obszarów centralnych współczesnych miast oraz wybranych zagadnień zrównoważonego rozwoju.

W rozdziale III „Badania szczegółowe” Autorka analizuje studium przypadku wielokrotnego (transformacje obszarów nadrzecznych w Bydgoszczy, Gdańsku, Lublinie i Warszawie) z uzasadnieniem wyboru przypadków, analizą i oceną poszczególnych przypadków zgodnie z przyjętymi grupami kryteriów.

Rozdział IV: „Podsumowanie” składa się z czterech części. Pierwsza dotyczy znaczenia rozwiązań architektoniczno-urbanistycznych nadrzecznych obszarów centralnych dla współczesnych miast w kontekście paradygmatu zrównoważonego rozwoju. Druga zawiera wytyczne architektoniczno-urbanistyczne, a trzecia optymalizację strategii projektowych dla transformacji powyższych obszarów. Część czwarta to weryfikacja założonej hipotezy i odpowiedzi na postawione pytania badawcze.

3. OCENA MERYTORYCZNA ROZPRAWY

Ocena doboru tematu rozprawy

Współcześnie, obszary nadrzeczne wielu miast ponownie są w centrum uwagi jako tereny o szczególnym znaczeniu w kontekście ich rozwoju. Rewitalizacja terenów nadrzecznych w kierunku odnowy związków funkcjonalno-przestrzennych miasta i rzeki jest jednym z ważnych wyzwań, przed którym stoją miasta nadrzeczne. Realizowane w ostatnich dekadach działania transformacyjne terenów nadrzecznych miast europejskich stanowią istotną tendencję rozwojową opartą o współczesne uwarunkowania. W tym spojrzeniu nowe kierunki zagospodarowania i przekształceń terenów nadrzecznych, w kontekście uwarunkowań przyrodniczo-klimatycznych oraz zasad zrównoważonego rozwoju są zdecydowanie aktualnym, interesującym i ważnym tematem badawczym. Tytuł dysertacji w pełni odpowiada zawartym w niej treściom.

Cele badawcze, hipoteza, pytania badawcze

W rozprawie doktorskiej przyjęte zostały dwa cele badawcze (str. 10):

1. Określenie znaczenia rozwiązań architektoniczno-urbanistycznych nadrzecznych obszarów centralnych dla współczesnych miast dwubrzeżnych, polskich, posiadających strukturę historycznego miasta – sprecyzowanie wytycznych projektowych dla tych rozwiązań w kontekście zrównoważonego rozwoju.

2. Optymalizacja strategii projektowych podejmowanych podczas transformacji nadrzecznych obszarów centralnych współczesnych miast dwubrzeżnych, polskich, posiadających strukturę historycznego miasta w kontekście zrównoważonego rozwoju.

W pracy została skonstruowana jedna hipoteza badawcza (str. 10): **Kierunki transformacji nadrzecznych obszarów centralnych, zlokalizowanych we współczesnych miastach dwubrzeżnych, polskich, posiadających strukturę historycznego miasta, podążają za paradygmatem zrównoważonego rozwoju.**

Autorska hipoteza jest w opinii Recenzenta poprawnie sformułowana. Do rozważenia sformułowanie drugiej hipotezy opartej o tytuł rozprawy i zawartą w niej problematykę znaczenia architektury terenów nadrzecznych.

Doktorantka postawiła w rozprawie siedem następujących podstawowych pytań badawczych (str. 10):

1. Czy można wskazać różnice pomiędzy znaczeniem obszarów nadrzecznych dla współczesnych miast w porównaniu z znaczeniem obszarów nadrzecznych dla miast w przeszłości?
2. Jakie są zagrożenia dla współczesnych miast względem ich obszarów nadrzecznych oraz czy obszary nadrzeczne mogą wpływać na neutralizację występujących zagrożeń we współczesnych miastach?
3. Jak można wskazać lokalne i globalne zagrożenia dla nadrzecznych obszarów centralnych współczesnych miast?
4. Jakie znaczenie posiadają nadrzeczne obszary centralne dla współczesnych miast oraz jakie znaczenie tych obszarów wpływa na spełnienie kryteriów zrównoważonego rozwoju?
5. Jakie kryteria projektowe mają istotne znaczenie dla kształtowania nadrzecznych obszarów centralnych współczesnych miast w kontekście paradygmatu zrównoważonego rozwoju?
6. Jakie podejście projektowe postulowane jest dla optymalizacji strategii projektowych podejmowanych podczas transformacji nadrzecznych obszarów współczesnych miast w kontekście paradygmatu zrównoważonego rozwoju?
7. Jakie dokumenty powinny zostać opracowane w pierwszej kolejności dla spełnienia postulatów zrównoważonego rozwoju w ukształtowaniu nadrzecznych obszarów centralnych współczesnych miast?

oraz dwa pomocnicze pytania badawcze (str. 10):

1. Jakie rozwiązania architektoniczno-urbanistyczne obszarów nadrzecznych współczesnych miast wpływają na spełnienie kryteriów zrównoważonego rozwoju?
2. Czy dla spełnienia kryteriów zrównoważonego rozwoju, transformacje nadrzecznych obszarów centralnych współczesnych miast wymagają objęcia opracowaniem całego układu hydrologicznego znajdującego się w granicach terytorialnych miasta?

Zarówno podstawowe jak i pomocnicze pytania badawcze zostały w ocenie Recenzenta sformułowane prawidłowo. Pytania są logicznie powiązane ze strukturą rozprawy i jej treściami merytorycznymi. Można się zastanowić nad dodatkowym pytaniem o kierunki transformacji nadrzecznych obszarów centralnych jako powiązanie z hipotezą rozprawy.

Metodologia badań

Dla osiągnięcia celów założonych w pracy Autorka przyjmuje metodę mieszaną jako konfigurację czterech metod badawczych:

- metody logicznej argumentacji,
- metody historyczno-interpretacyjnej,
- metody heurystycznej i prognostycznej,
- metody studium przypadku, w szczególności metodę wielokrotnego studium przypadku.

Doprecyzowaniem przyjętej metodologii badań byłoby odniesienie metod badawczych do odpowiadających im technik oraz narzędzi badawczych. Takie powiązanie stanowiłoby holistyczne zaprojektowanie metodologii badań, od przyjętej procedury (metoda badawcza) przez czynności (techniki badawcze) i narzędzia (np. oprogramowanie, aparat fotograficzny) służące poprawnej realizacji tej procedury. Wymienione przez Autorkę badania in situ w ramach wizji w terenie czy badania literaturowe to techniki badawcze czyli aktywności przyjęte dla zrealizowania danej procedury. Dodatkowe pozycje literaturowe w obszarze metodologii (np. Creswell, Yin) mogłyby być pomocne. Pomimo powyższych uwag Recenzent ocenia zastosowane metody badawcze jako adekwatne do osiągnięcia celu naukowego i pozwalające na przeprowadzenie założonego w pracy zakresu badań ogólnych i szczegółowych.

Uzasadnienie podjęcia tematu i badanie stanu wiedzy

Problematyka rozprawy doktorskiej stanowi rozwinięcie tematyki podjętej przez Autorkę w pracy magisterskiej dotyczącej nadrzecznej, centralnej przestrzeni Rybnika (2018). Uzasadnieniem podjęcia tematu wg Doktorantki jest zmiana paradygmatu kształtowania znaczenia rozwiązań architektoniczno-urbanistycznych obszarów nadrzecznych dla współczesnego miasta w ujęciu zrównoważonego rozwoju. Współcześnie, postulowane są nowe kierunki polegające zarówno na odbudowie urbanistycznej nadwodnych połączeń miasta jak i odbudowie uwarunkowań przyrodniczych. Problem badawczy wskazany został przez Doktorantkę w postaci braku opracowań formułujących wytyczne oraz strategie projektowe dla rozwiązań architektoniczno-urbanistycznych obszarów nadrzecznych współczesnego miasta w ujęciu zrównoważonego rozwoju (str. 18).

Badanie stanu wiedzy (str.18–19) obejmuje w większości polskie źródła i w odbiorze Recenzenta jest mocno uproszczone. Wobec tak złożonego tematu badanie stanu wiedzy powinno się odbyć z podziałem na grupy tematyczne: opracowania z obszaru historii urbanistyki, dotyczące relacji miasto-rzeka, odnoszące się do działań transformacyjnych, kwestii zrównoważonego rozwoju, również środowiska przyrodniczego i zbudowanego. Sama problematyka obszarów

nadrzecznych dla współczesnego miasta w ujęciu zrównoważonego rozwoju wymagałaby szerszego przeglądu naukowej literatury światowej. W wielu miejscach pracy odniesienie do źródeł jest ograniczone do kilku powtarzających się pozycji literaturowych. Analiza dalszej części pracy pokazuje więcej przywołanych źródeł, które stanowią w jakiejś części uzupełnienie przeglądu literatury.

Układ pracy

Konstrukcja pracy posiada klasyczny układ. Rozprawa zawiera wszystkie niezbędne części poczynając od wprowadzenia (rozdział I), przez analizę materiału teoretycznego (rozdział II), badania własne Autorki (rozdział III) i wnioski ze zrealizowanych badań (rozdział IV). Konstrukcja pracy jest spójna z etapami badań. Doktorantka wyszczególnia trzy etapy badań: etap I jest tożsamy z rozdziałem II, etap II z rozdziałem III i etap III z rozdziałem IV. Znaczący udział w układzie pracy ma zastosowanie układu tabelarycznego. Praca zawiera 65 tabel z tekstami i autorskimi ideogramami. Oryginalnym i autorskim uzupełnieniem treści pracy jest ikonografia składająca się z fotografii (autorskich i źródłowych), dokumentacji projektowej i planistycznej, licznych schematów i ideogramów. Należy ją ocenić wysoko, jako starannie i bardzo dobrze opracowaną.

Ocena wartości naukowej rozprawy

Praca doktorska autorstwa mgr inż. arch. Moniki Jaszek jest bez wątpienia wartościowym opracowaniem ze względu na walory naukowe i aplikacyjne. Świadczą o tym przede wszystkim:

- aktualność podjętej problematyki transformacji obszarów nadrzecznych;
- umiejętne przeprowadzenie założonych badań naukowych z wykorzystaniem wielu metod i technik badawczych umożliwiających szerokie spojrzenie na omawianą problematykę;
- możliwość kontynuacji badań w obszarze Polski jak również zagranicą;
- możliwość wykorzystania wyników badań w obszarze planowania przestrzennego i projektowania architektonicznego.

Uwagi ogólne

Rozprawa doktorska „Znaczenie architektury terenów nadrzecznych dla współczesnych miast w kontekście paradygmatu zrównoważonego rozwoju. Optymalizacja strategii projektowych” podejmuje ważny i aktualny temat współczesnych transformacji obszarów nadrzecznych ośrodków miejskich. Ogólne uwagi krytyczne zawarte w recenzji zwracają uwagę na możliwość uczytelnienia i wzmocnienia poszczególnych zagadnień prezentowanych w rozprawie. Nie mają wpływu na wysoką ocenę wartości merytorycznych dysertacji.

Wśród krytycznych uwag ogólnych Recenzent wskazał:

- bibliografia niedostatecznie uwzględniająca światową literaturę naukową przedmiotu badań;
- wartości aplikacyjne rozprawy i możliwości zastosowania skonstruowanych przez Doktorantkę narzędzi i technik badawczych w praktyce planistycznej i projektowej nie wybrzmiały wystarczająco w rozprawie.

Ponadto Recenzent uważa, że dla wzmocnienia naukowej narracji wskazane byłoby:

- uzupełnienie o podrozdział „Definicje i pojęcia” („Wprowadzenie”), który zawierałby wyjaśnienie terminów używanych i przywoływanych w rozprawie i tym samym wprowadzał do dalszej części pracy doktorskiej (Autorka umieściła „Słownik pojęć” w syntetycznej wersji na końcu pracy);
- uzupełnienie o wprowadzenie do obowiązującego systemu planowania przestrzennego w Polsce z omówieniem dokumentów objętych Ustawą o *planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym* oraz innych pozaustawowych, do których rozprawa się odwołuje.

Uwagi szczegółowe

Rozprawa doktorska składa się z wprowadzenia, badań ogólnych i szczegółowych oraz wniosków. Autorka wprowadza do przedmiotu badań wyjaśniając, że obszary nadrzeczne po okresie degradacji i zatracenia powiązań funkcjonalno-przestrzennych z miastem ponownie są w centrum uwagi jako tereny o szczególnym znaczeniu w kontekście rozwoju miast nadrzecznych. W tym spojrzeniu nowe kierunki zagospodarowania i przekształceń terenów nadrzecznych, w kontekście uwarunkowań przyrodniczo-klimatycznych oraz zasad zrównoważonego rozwoju są zdecydowanie aktualnym, interesującym i ważnym tematem badawczym.

Rozdział II zatytułowany „Badania ogólne” składa się ośmiu części.

Autorka analizuje w tym rozdziale połączenie miasta i rzeki w kontekście historycznym i współczesnym, tematykę obszarów nadrzecznych w środowisku przyrodniczym i zbudowanym, rozwiązania architektoniczno-urbanistyczne nadrzecznych obszarów centralnych współczesnych miast i ich znaczenie. Rozdział zamyka tematyka zagrożeń lokalnych i globalnych dla obszarów nadrzecznych oraz wybrane zagadnienia zrównoważonego rozwoju.

Zagadnienie lokalizacji miasta względem rzeki w kontekście historycznym Autorka bada poprzez analizę różnych źródłowych typologii. Doktorantka formułuje w tym rozdziale 16 funkcji terenów nadrzecznych wraz z ideogramami przypisanymi każdej funkcji. Szkoda, że większość tych rzetelnie przeprowadzonych analiz oparta jest jedynie o polskie źródła, w części o lokalnym charakterze. Autorka przyjęła definicję miasta historycznego jako kształtującego się pomiędzy XI i XIV wiekiem (czyli miasta o średniowiecznych korzeniach) opierając się na jednym źródle. Np. Z. Paszkowski definiuje miasto historyczne jako miasto posiadające przeszłość zapisaną w planie miasta i strukturze jego zabudowy. Recenzent ma również wątpliwości jak finalnie zdefiniowane zostało pojęcie dwubrzeżności przyjęte do szczegółowych analiz.

Analizy relacji miasta i rzeki w kontekście współczesnym zostały omówione w oparciu o znaczące transformacje terenów nadrzecznych miast europejskich: Amsterdam i Rotterdam/Holandia, Bilbao i Madryt/Hiszpania, Hamburg i Monachium/Niemcy oraz Londyn/Wielka Brytania. Przegląd działań w powyższych miastach Europy jest bogato ilustrowany dokumentacją planistyczną i zdjęciami. Przedstawione w ramach badań ogólnych przykłady miast polskich, w których miała miejsce transformacja terenów nadrzecznych to Bydgoszcz, Gdańsk, Warszawa, Wrocław, Lublin, Poznań, Łódź. Autorka argumentuje, że ok. 20-letnie

opóźnienie miast polskich w działaniach transformacyjnych w stosunku do miast europejskich skutkuje pozytywnie zmianą paradygmatów w transformacji terenów nadbrzeżnych w kierunku nie tylko odbudowy urbanistycznej, ale również przyrodniczej. Dodatkowo wiele polskich miast nadrzecznych posiada tereny nadrzeczne nadal niezagospodarowane, które przy odpowiednim zagospodarowaniu/użytkowaniu mogą stanowić znaczący potencjał miasta, co uzasadnia podjęcie niniejszych badań. Ta część mogłaby być poprzedzona krótkim wprowadzeniem o układzie sieci rzecznej Polski.

Autorka po analizie pojęć „teren nadrzeczny” i „obszar nadrzeczny” przyjęła do badań szczegółowych drugie z tych pojęć oznaczające obszar łądu zlokalizowany wzdłuż rzeki wraz z obszarem zajmowanym przez wody rzeki. W tym miejscu nasuwa się pytanie o tytuł rozprawy, w którym znajduje się słowo „tereny” a nie „obszary”. Rozdział II zawiera również autorski podział układu nadrzecznego współczesnego miasta dwubrzeżnego względem rzeki na: (i) układ równoległy/R i (ii) układ wypowsy/W.

Doktorantka wyszczególnia 14 funkcji/znaczeń rozwiązań architektoniczno-urbanistycznych charakteryzując je w tabeli 6 wraz z przypisanymi ideogramami. Liczne autorskie zdjęcia w tej części rozdziału obrazują podjęte wizje w terenie. Autorka dzieli sposób obserwacji tych rozwiązań (o. statyczna i o. dynamiczna), wyróżnia skale obserwacji (makro, medium, mikro i miks). Zagrożenia lokalne i globalne dla nadrzecznych obszarów centralnych współczesnych miast zostały przedstawione w tabeli 7. Charakterystyce każdego z 15 zagrożeń odnoszących się do środowiska zbudowanego i przyrodniczego przypisany jest ideogram. Rozdział II zamykają wybrane zagadnienia zrównoważonego rozwoju w ujęciu ogólnym oraz obszaru dyscypliny architektura i urbanistyka. W tej części Autorka opracowała 11 kryteriów projektowych dla kształtowania analizowanych obszarów nadrzecznych w kontekście paradygmatu zrównoważonego rozwoju (tab. 11).

W rozdziale II zostały sformułowane następujące trzy grupy kryteriów badawczych dla przeprowadzenia badań szczegółowych w rozdziale III:

- znaczenie rozwiązań architektoniczno-urbanistycznych (tabela 6);
- zagrożenia lokalne i globalne (tabela 7);
- kryteria projektowe dla kształtowania analizowanych obszarów nadrzecznych w kontekście paradygmatu zrównoważonego rozwoju (tabela 11).

W wyniku badań ogólnych uszczegółowiono przedmiot badań szczegółowych do: terenów nadrzecznych współczesnych polskich miast, w których działania transformacyjne mające na celu integrację tych terenów z miastem zostały przeprowadzone w ostatnich 20 latach (str. 66).

Całość rozdziału II „Badania ogólne” zamykają wnioski zbiorcze, do których zaliczono m.in.:

- uszczegółowienie przedmiotu badań;
- konieczność ujęcia przedmiotu badań jako obszaru nadrzecznego;
- przyjęcie trzech grup tematycznych kryteriów badawczych do badań szczegółowych.

W rozdziale III „Badania szczegółowe” Autorka analizuje studium przypadku wielokrotnego (transformacje obszarów nadrzecznych w Bydgoszczy, Gdańsku, Lublinie i Warszawie) według spójnego algorytmu, z poprzedzającym uzasadnieniem wyboru przypadków do studium, z finalną analizą i oceną poszczególnych przypadków zgodnie z przyjętymi grupami kryteriów. Rozdział zamykają wnioski zbiorcze z badań szczegółowych.

Rozdział III rozpoczynają treści związane z wyborem przykładów do badań szczegółowych. Szkoda, że w analizach wielkości miast pod względem zaludnienia Autorka nie oparła się na publikacjach geografów i ekonomistów (np. A. Runge, D. Szymańska), z których wynika najczęściej przyjmowany w Polsce podział na: miasta małe (do 20 tys. mieszkańców), miasta średnie (20-100 tys. mieszkańców) i miasta duże (powyżej 100 tys.), odmienny od przywołanego w rozprawie. Finalnie do badań szczegółowych Autorka wybrała dwa miasta o układzie równoległym względem rzeki (Lublin i Warszawa) oraz dwa miasta o układzie wyspowym względem rzeki (Bydgoszcz i Gdańsk). W przypadku Warszawy badaniami szczegółowymi zostały objęte Bulwary Wiślane, w Lublinie Park Ludowy, w Bydgoszczy Wyspa Młyńska, a w Gdańsku północny cypel Wyspy Spichrzów. Dla każdego z czterech przykładów zebrano obszerne dane zgodnie z 12 elementami składowymi analizy (ryc. 123) poczynawszy od charakteru i celu transformacji przez ogólną charakterystykę miasta, dokumenty planistyczno-strategiczne, szczegółowy opis działań i rozwiązań do występujących zagrożeń, w formie tekstowej i graficznej, w formule tabeli. Analiza pięciu dokumentów planistyczno-strategicznych (mpzp, suikzp, strategia rozwoju miasta, program rewitalizacji miasta i miejski plan adaptacji do zmian klimatu) warto aby była poprzedzona krótkim opisem poszczególnych dokumentów wraz z ich umiejscowieniem w systemie planowania przestrzennego w Polsce, jak również z odniesieniem do ostatnich zmian w Ustawie o *planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym* wprowadzającej plan ogólny w miejsce studium, jeśli chronologia powstawania pracy obejmowała ten okres. Bibliografia, choć zawiera dokumenty przywołane dla czterech miast, nie zawiera niestety Ustawy o *planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym*. Rozwiązania architektoniczno-urbanistyczne każdego z czterech przypadków zostały poddane analizie w zakresie wyszczególnionych w badaniach ogólnych trzech grup kryteriów badawczych. Przyjęto trzystopniową skalę dla kryteriów: „znaczenie” i „zrównoważony rozwój” oraz czterostopniową skalę dla kryterium „zagrożenia”. W tym miejscu badań szczegółowych można oczywiście zastanawiać się nad obecnością składnika subiektywizmu w przypisywaniu elementów oceny. Czy sformułowane charakterystyki pozwalają jednoznacznie i obiektywnie przypisać wagi oceny?

Wszystkie cztery studia przypadku zostały wnikliwie przeanalizowane według spójnego schematu, w układzie tabelarycznym z rycinami. Wyniki przedstawione w formie tabelarycznych kart z badań szczegółowych z podziałem na: wyniki w zakresie przyjętych trzech grup kryteriów badawczych, wnioski w zakresie dokumentów strategiczno-planistycznych i wnioski w zakresie działań transformacyjnych. Najwyżej ocenionym przykładem transformacji nadrzecznego obszaru centralnego i jego znaczenia dla współczesnego miasta jest Park Ludowy w Lublinie jako element programu rewitalizacji doliny rzeki Bystrzycy, najniżej oceniono północny cypel Wyspy Spichrzów na rzece Motławie w Gdańsku. Według

Autorki analiza wyników pozwoliła zauważyć dążenie polskich miast do odbudowy środowiska zbudowanego, częściowo również przyrodniczego. Wątpliwością w korzystaniu z metodologii wielokrotnego studium przypadku jest zwykle kwestia uogólnienia wniosków. Wobec tylko czterech przypadków budujących studium w tych badaniach, wątpliwość jest uzasadniona. Rozdział III kończą wnioski zbiorcze oraz propozycja nowego obligatoryjnego dokumentu strategicznego miasta o nazwie „Strategia Rozwoju i Zagospodarowania Miasta oparta o Zintegrowany Błękitno-Zielony System Miasta”. Dokument według Autorki miałby wzmacniać jakość środowiska przyrodniczego i łączyć układ hydrograficzny miasta z jego zasobami zieleni. Jego zapisy miałyby być uwzględnione w pięciu analizowanych w rozprawie dokumentach strategiczno-planistycznych. Doktorantka nie porusza tematu miejsca tego dokumentu w polskim systemie planistycznym ani narzędzia do regulacji obligatoryjności jego sporządzenia.

Rozdział IV „Podsumowanie” zawiera syntezę znaczenia rozwiązań architektoniczno-urbanistycznych nadrzecznych obszarów centralnych dla współczesnych miast opartych o „Zintegrowany Błękitno-Zielony System Miasta” w podziale na trzy grupy: znaczenie podstawowe, uzupełniające i ograniczone. Wytyczne architektoniczno-urbanistyczne dla transformacji nadrzecznych obszarów centralnych współczesnych miast zostały podzielone na dwie części: skalę miasta/miejskiej zlewni oraz skalę lokalną/skalę centralnego obszaru nadrzecznego. W pierwszej części główne cele zostały określone jako: wzmocnienie jakości środowiska przyrodniczego, funkcji przyrodniczych oraz odporności miasta wobec zmian klimatycznych i klęsk żywiołowych oraz wprowadzenie funkcji rekreacyjnej. Cele w drugiej części to: wzmocnienie jakości środowiska zbudowanego bez negatywnego wpływu na środowisko przyrodnicze, integracja obszaru z miastem i wprowadzenie funkcji m.in. kulturotwórczej i turystycznej. Optymalizacja strategii projektowych dla transformacji nadrzecznych obszarów centralnych współczesnego miasta opartej o Zintegrowany Błękitno-Zielony System Miasta (kontekst zrównoważonego rozwoju) została tak jak wytyczne podzielona na dwie części: skalę miasta/miejskiej zlewni oraz skalę lokalną/skalę centralnego obszaru nadrzecznego. W pierwszej części działania zmierzają do opracowania koncepcji rozwoju i zagospodarowania obszarów miasta opartej o Zintegrowany Błękitno-Zielony System Miasta. W drugiej części do opracowania projektu koncepcyjnego i budowlanego dla centralnego obszaru nadrzecznego wymagającego podjęcia działań transformacyjnych a następnie jego realizacja. Schemat optymalizacji został przedstawiony w postaci tabelarycznego algorytmu (ryc.183). Powyższe potwierdza spełnienie dwóch celów badawczych założonych w pracy.

Jeśli chodzi o weryfikację hipotezy to stwierdzono w oparciu o badania ogólne i szczegółowe, że transformacje nadrzecznych obszarów centralnych współczesnych miast dwubrzoźnych polskich mających historyczną strukturę są częściowo realizowane w oparciu o postulaty zrównoważonego rozwoju. Analiza dokumentów strategiczno-planistycznych pokazuje wprowadzanie założeń dla działań transformacyjnych obszarów nadrzecznych miasta z uwzględnieniem paradygmatu zrównoważonego rozwoju. Wdrażanie działań transformacyjnych skupione są bardziej na regeneracji środowiska zbudowanego, odbudowie tożsamości, jakości przestrzeni niż regenerację środowiska przyrodniczego. Podsumowanie zawiera

również odpowiedzi na wszystkie pytania badawcze postawione w rozprawie. Kompletność podsumowania stanowiłoby odniesienie się Autorki do wartości aplikacyjnych rozprawy i możliwości zastosowania skonstruowanych przez nią narzędzi w praktyce planistycznej i projektowej.

4. REDAKCJA PRACY/OCENA STRONY FORMALNEJ

Konstrukcja pracy jest czytelna, uporządkowana i w przemyślany sposób zaplanowana. Treści poszczególnych rozdziałów mają spójny układ oraz logiczną kolejność. Na uznanie zasługuje precyzyjny język rozprawy oraz wysoki poziom redakcyjny. Czytelne jest również opracowanie graficzne prezentowane w dysertacji, które stanowi wartościowe, autorskie uzupełnienie treści pracy.

Autorka zastosowała klasyczny układ przypisów dolnych: głównie bibliograficznych, ale również o charakterze rzeczowym i terminologicznym. Przypisy są zasadniczo prawidłowo skonstruowane, jednak w przypadku wielu pozycji bibliograficznych, zwłaszcza książek, brakuje podanych stron dla danego przypisu. Spis pozycji literaturowych łączy razem książki, artykuły, akty prawne, akty prawa miejscowego i inne dokumenty, co zdaniem Recenzenta utrudnia np. ocenę udziału opracowań o charakterze naukowym wykorzystanych w rozprawie.

W spisie treści rozdziału I mylące jest rozdzielanie ukośnikiem elementów zakresu podpunktów 1.3 – 1.6, co można odczytać jako pojęcia wymienne.

W pracy występuje sporo błędów językowych, które nieco niekorzystnie wpływają na odbiór tekstu i jego wartość estetyczną. Wśród istotniejszych błędów można wskazać: błędy literowe w słowach „architektura” i „optymalizacja” na stronie tytułowej, wielokrotnie powtórzony błąd w słowie „heurystyczny” (jest herustyczny) oraz m.in. błędy w słowach „strategia”, „nadrzecznych”, „fotograficzne” (str. 15), „rozwój” (str. 30), „wysp” (str. 46), „negatywny” (str. 115), „odpowiadające” i „znaczenie” (str. 270). Są to błędy łatwe do wyeliminowania przy kolejnej edycji pracy.

5. PODSUMOWANIE I WNIOSEK KOŃCOWY

Przedmiotem recenzowanej rozprawy doktorskiej jest architektura terenów nadrzecznych współczesnych miast rozumiana jako rozwiązania architektoniczno-urbanistyczne obszarów nadrzecznych tych miast. Przedmiot rozprawy został przedstawiony w bardzo szerokim, wielowątkowym kontekście historycznej i współczesnej relacji miasto-rzeka z odniesieniem do środowiska przyrodniczego i zbudowanego oraz paradygmatu zrównoważonego rozwoju.

Niniejsze opracowanie porządkuje i systematyzuje wiedzę o rozwiązaniach architektoniczno-urbanistycznych obszarów nadrzecznych współczesnych miast, stanowi nie tylko wkład teoretyczny do badanej problematyki, ale ma wysokie wartości aplikacyjne w obszarze planowania przestrzennego, działań rewitalizacyjnych oraz projektowania architektonicznego.

Należy mocno podkreślić, że wywód został zbudowany i przeprowadzony niezwykle konsekwentnie, co świadczy o dojrzałości naukowej Autorki. Na uznanie zasługuje również bardzo dobry poziom redakcyjny pracy oraz staranność o szczegóły w każdej części pracy. Wielką wartością rozprawy jest zebrany i znakomicie opracowany materiał graficzny starannie wkomponowany w treści poszczególnych

opracowany materiał graficzny starannie wkomponowany w treści poszczególnych rozdziałów. Dysertacja może stanowić wzór dla rozpraw o charakterze systematyzująco-analitycznym, w dyscyplinie architektura i urbanistyka.

Niezależnie od przedstawionych w recenzji uwag krytycznych (ogólnych i szczegółowych) dotyczących możliwości wzmocnienia niektórych fragmentów pracy, rozprawę doktorską Pani mgr inż. arch. Moniki Jaszek oceniam wysoko.

Autorka przedstawiła oryginalne rozwiązania następujących problemów naukowych:

- opracowała autorskie wytyczne architektoniczno-urbanistyczne dla transformacji nadrzecznych obszarów centralnych współczesnych miast;
- zdefiniowała znaczenie rozwiązań architektoniczno-urbanistycznych nadrzecznych obszarów centralnych dla współczesnych miast;
- opracowała schemat optymalizacji strategii projektowych dla transformacji nadrzecznych obszarów centralnych współczesnego miasta.

W podsumowaniu niniejszej recenzji należy stwierdzić następujące kwestie:

- przedstawiona rozprawa doktorska prezentuje ogólną wiedzę teoretyczną Doktorantki w zakresie dyscypliny architektura i urbanistyka;
- mgr inż. arch. Monika Jaszek wykazała się umiejętnościami samodzielnego prowadzenia pracy naukowej i dojrzałością badawczą. Z recenzowanej rozprawy doktorskiej wynika, że Doktorantka jest w stanie prawidłowo zaprojektować proces badawczy, zebrać i opracować materiał, dobrać odpowiednie metody i w prawidłowy sposób z nich korzystać;
- rozprawa doktorska mgr inż. arch. Moniki Jaszek stanowi oryginalne rozwiązanie problemu naukowego zdefiniowanego w pracy, jest autorskim opracowaniem naukowym stanowiącym istotny wkład w rozwój dyscypliny architektura i urbanistyka;
- wobec aktualności problematyki dysertacji, wysokiej jakości merytorycznej rozprawy, wkładu w dotychczasowy stan badań w zakresie architektury kształtowania obszarów nadrzecznych składam wniosek o wyróżnienie rozprawy doktorskiej autorstwa Pani mgr inż. arch. Moniki Jaszek.

Niniejszym oceniam wysoko pozytywnie pracę doktorską Pani mgr inż. arch. Moniki Jaszek zatytułowaną **„Znaczenie architektury terenów nadrzecznych dla współczesnych miast w kontekście paradygmatu zrównoważonego rozwoju. Optymalizacja strategii projektowych”** i wnoszę do Rady Dyscypliny Architektura i Urbanistyka Wydziału Architektury Politechniki Śląskiej o przyjęcie rozprawy i jej dopuszczenie do kolejnych etapów postępowania.

Podpisano przez autora dr hab. inż. arch Monikę Ewę Adamską, prof. PO

